

Njálmmis suopman – Evttohus doiabmaáigumuššii ruotagiela dihte

Čoahkkáigeassu sámigillii

Čoahkkáigeassu

Mannes doaibmaprogramma?

Doaibman lea leamaš evttohit doaibmaprogramma ruotagiela dihte.

Das galget leat guokte viggamuša: nannet ruotagiela saji ja háhkat seammalágán mátolášvuodaid juohkeoktii oahppat ruotagiela.

Lea dárbu doaibmaprogrammii ruotagielas dandihte go giela dilli lea rievdan Ruotas.

- ’ Engelašgiella lea ožžon stuorit saji riikkaid gaskkas ja lea maid šaddan deataleabbut giella min riikkas.
- ’ Ruotta lea šaddan mánggagielat riika, vuosttažin sisajohtimiid geažil muhto maid daningo vihtta giela leat muhtin jagi áigi ožžon sisriikalaš unnitlohkugielladási.
- ’ Ollislaččat leat gáibádusat servodagas lassánan giellamáhtus sihke njálmmálaš ja čálalaš gillii.

Rievdaduvvon gielladilálašvuolta váikkuha gielalaš eavttuide min riikkas mánggaláhkái.

Jos muhtin oktavuodain ollásit vällje engelašgielat geavaheami de ruotagielat ovdaneapmi loahpahuvo dain áššiin. Áiggi mielde ilbmet ng. guovlolašdáhput, ruotagielat sánit ja doahpagat eai šat ođastuvo ja ruotagiela dilli Ruotas njiedjá.

Otná beavvi ruotagiella geavahuvo Ruotas eanet ja eanet nubbin dahje vierrogiellan. Dát mielddisbuktá stuora hástalusaid oahpaheapmái, daningo juohkeokta galgá oažžut seamma sullasaš mátolášvuodaid oahppat ruotagiela. Dat váikkuha maid gielalaš dillái ollislaččat, omd. got veardidit ruotagiela mii ii ságastuvvo eaidnaláhkái dahje olgoriikkagielat suopmaniin.

Lassánan gáibádusat geavahit ruotagiela buoragit njálmmálaččat ja čálalaččat mielddisbuktá ahte šaddá deataleabbot juohkeoktii - beroškeahhtá gielalaš dahje sosialalaš duogáža - láhčit mátolášvuodaid riggudit iežaset giellamáhtu.

Golbma dilálašvuodaid sihkkarastit

Dainna duogážiin ahte mii leat välljen duppalas viggamuša doaibmaprogrammas de leat rahčan sihkkarastit golbma dilálašvuodaid iežamet evttohusaiguin:

- ’ Ruotagiella galgá leat ollislaš ja servodatguoddi giella.
- ’ Almmolaš ruotagiella galgá leat njuolga ja buoragit doaibmi.
- ’ Juohkeovttas galgá leat riekti gillii: ruota-, eatni- ja vierrogillii.

Dáin golbma oaiveviggamušain lea iešguđet oassi cealkamusas.

Ollislaš ja servodatguoddi giella

Ruotagielas lea guhkit áiggi leamaš čielga sajádat Ruota oaivegiellan. Dál lea muhtin guovlluin ruotagiela geavaheapmi vuottáhallame engelašgillii.

Min doaibmabijut, sihkkarastit ruotagiela sajádaga ollislaš ja servodatguoddi giellan, leat vuđolaččat nuláhkái hábmejun ahte giella galgá geavahuvvot sierra servodatguovlluin seammasgo eai duosttu dárbblaš geavaheami eŋgelaš ja iežá vierrogielas.

Oahpahus ja dutkan

Oahpahussuorggis lea eŋgelašgielgeavaheapmi hirbmat viiddis. Eareliiggánit alit oahpahusain ja dutkamis. Maid dai skuvllain lea oahpahus eŋgelašgillii šaddan dábáleabbot.

Vuoddo- ja joatkkaskuvlla dássái leat prográmmas čuovvovaš doaibmabijut:

1. Gaid skuvllain gos oahpahus lea vierrogielaide (sprint) galgá doiabma dárkilit čuvvot ja árvoštuvvot.
2. Rievtalaš vuoddu sprintii galgá rádjejuvvot jos dakkár oahpahus jodihuvvo obba viidát.
3. Joatkkaskuvlla njuolggadusaid galgá rievdadit nuláhkái ahte šaddá bággu addit ruotagielat oahpaha gaid golbma jagi joatkkaskuvllas.

Allaskuvlaoahpaha ja dutkama dihte leat doaibmaprográmmas čuovvovaš doaibmabijut:

4. Univearsiteatht ja allaskuvllat berrele nannet osiid oahpahas mat buoridit ohppiid njálmálaš ja čálalaš máhtu sihke ruota- ja eŋgelašgielas ja maid muhtin áššiin lasidit ruotagielat gáibádusa.
5. Doaibmabijut galget álggahuvvot mat ovddidit buhtalat-geavaheami ruota- ja eŋgelašgielas dutkamis ja dieđas.
6. Oahpahas univearsiteathtain ja allaskuvllain Ruotas galgá okta ulbmil leat ahte oahppit sihke riikka- ja riikkaidgaskasaš oktavuodain gazzet dakkár máhtu ahte sáhttet njálmálaččat ja čálalaččat lonohallat dieđuid sierranas ulbmiljoavkkuin iežaset oahppoviidodagas.
7. Allaskuvlla ámmateksamena gáibadusaid galgá veardidit. Soabalaš oahpuide, sierra ámmaide, galgá lasidit ruotagielat sihke njálmálaš ja čálalaš gáibadusaid.

Politiika ja hálddahas

Politiikka ja hálddaha oktavuodas mii deattuhit eareliiggánit maid Ruota miellahttovuohta EO:s sáhtta mearkkašit, muhto mii maid guoskkahit ruotagielat geavaheami sisriikalaš politiikkas ja hálddahasas.

Áššiide guoski *ruotagiela dilli EO:s* leat doaibmaprográmmas čuovvovaš bijut:

8. Ráđdehus galgá nannet Ruota virggálaš oainnu ruotagiela dilis ja geavaheamis EO-oktavuodas, ja maid dai dás duohko jahkálaččat veardidit ja riikkabeaivái dieđihit jos gáibadusat devdejuvvojit ja jos dárbblaš návccát gávdnojit EO:as.
9. Galgá guorahallat got Ruotta sáhtta doarjut ruotagielat dulkkaid oahpaheami.
10. Guorahallamat galget dahkkot got čálalaš dieđut geavahuvvojit EO-teavsttaid hárrái.
11. Ovdaneapmi jorganveahkkeneavvuin ruotagielat jorgaleddjiide galgá árvoštuvvot dárkilit.

Mii guoská *sisriikalaš hálddahussii* lea doaibmaprográmmas čuovvovaš doaibmabijus:

12. Ruotagiella galgá dábálaččat geavahuvvot almmolaš hálddahasas.

Bargomárkan, kultuvra ja media, dieđihanteknologia ja dearvvašvuoda ja skihpasiid dikšu
Gielladilálašvuodat mat gusket bargomárkanii, kultuvrii, dieđihantekniikii ja skihpasiid dikšui leat deatalaččat ruotagiillii ollislaš ja servodatguoddi giellan. Doaimmaprográmmas leat čuovvovaš bijut vai ruotagiella ovdána dain oktavuodain:

13. Ruotagielat geavaheami barggus galgá ovddidit ja muhtin oktavuodain stivret. Galgá gohcit iežá gielaide geavaheami váikkuhusaid bargguin .
14. Ruotagielat geavaheami márkaniis galgá ovddidit ja muhtin oktavuodain stivret ja iežá gielaide geavaheami váikkuhusaid bargguin galgá guorahallat.
15. Ruotagiela dilli kultuvrras ja mediaoktavuodain galgá ovddidit.
16. Berre doarjut ja movttiidahttit skuvllaid geavahit ruotagielat dihtorprográmmaid.
17. Olbmot geain lea olgoriikka oahppu ja geat galget bargat dearvvašvuoda- ja skihpa- vuodasuorggis berrele oažžut dan veardde giellamáhtu vai sáhttet doaimmat virggis Ruotas.

Ruotagielat sánit ja dadjanvuogit

Jos ruotagiella galgá leat ollislaš ja servodatguoddi giellan de ferte dan sáhttit geavahit gaid viidodagain gos mii sihtat. Okta eaktu dasa lea ahte sáhtta geavahit ruotagielat sániid ja dadjanvugiid. Sihkarastindihte vai gávdnojit ruotagielat sánit ja dadjanvuogit de leat čuovvovaš čuoggát min prográmmas:

18. Doaimbabijut galget álggahuvvot vai sihkarastit ahte ruotagielat sánit ja dadjanvuogit leat gávdnomis dain oktavuodain gos háledit geavahit ruotagiela.
19. Terminologiabargu berrelii ovttahttojuvvot doaimmaiguin mat dahkkojit "dipma sisdoaimmas" DT-viidodagas.

Mánngagielat Ruotta

Ruotas ságastit otna mánngaid gielaide. Earret ruotagiela geavahuvvojit dat vihtta sisriikalaš unnitlogugiela, vuosehangiella ja mánnga sisjohttiid giela. Dasa lassin oahppat mánngaid vierrogielaide, vuosttažin engelašgiela, mat sierraládje geavahuvvojit omd. bargomárkanis. Mii maid gullat davvirikalaš giellaovttastupmái. Máhttu, geavaheapmi ja govvadus sierranas gielaide lea ávkkálaš Ruota servodahkii ja got gielalaš dilálašvuodat bohtet ovdanit. Bargo- gotti vuodđooaidnu lea ahte mii dárbašit oktasaš giela - ruotagiela - vai sáhttit ávkkástallat dan riggodagas mii lea mánngagielat ja mánngakultuvralaš servodagas. Danin ferte juohke- okta sáhttit oahppat ruotagiela, ovttaskas ferte ovddidit iežas eatnigiela ja juohkeokta oažžut dárbašlaš máhtu engelaš- ja iežá vierrogielain.

Mii atnit lea deatalaš sealluhit mánngagielatvuoda Ruotas. Gielat riggudit riikkamet. Sisrii- kalaš unnitlogut iežaset gielaiguin lea deatalaš oassi Ruota kultuvraárbbis. Danin galgat guo- rahallat dárbbu doarjagiidda áigečállosiidda unnitlogugielaide. Berre lasihit sáddenáiggiid radios ja TV:as unnitlogugielaide ja lahkáradio ja báikkálaš TV:a berrelii eanet sáhttit gea- vahit sáddagiin sierra gielaide, mat leat sisajohttiide ja sisriikalaš unnitloguide.

Doaimmaprográmmas leat čuovvovaš bijut ovddidandihte Ruota mánngagielat servodahkan:

20. Doaimbabijut galget álggahuvvot rievdadandihte oainnuid buori guvlui ruotagiela ja sierra giellasuopmaniid ektui.

21. Doaimmat biddjojít johtui mat nannejit davviriikalaš giellaoktavuođa.
22. Unnilogu- ja sisajohttiid gielaide Ruotas berre doarjut.
23. Doaimmat doarjundihte mediadoaimmaid unnitlogu- ja sisajohttiidgielaide.
24. Vuosehangiela dili galgá čielggaduvvot. Doaibmabijut álggahuvvojít nannen- ja ovddi-dandihte vuosehangiela.
25. Ođđaáigásaš-gielaide dili oahpahusas Ruotas galgá nannet.

Njuolga ja doaibmi giella

Sierra giellagáhtten ášahusat leat doaibman guhkit áiggi háhkandihte eavttuid buori giella-geavahepmái; dás sáhtta namuhit dan doaimma mii lea leamaš álkkihit almmolaš teavst- taid. Ođđa eastagat leat ilbman ja fertejit iežá doaibmabijut sihkkarastindihte vai almmolaš ruotagiella bisso ain njuolga ja doaibmin. Dás gieđahallat golbma ášševiiodoga: media- doaimma, almmolaš hálddahusa ja DT-viiodoga.

Mediagiella

Mediaviiodahka lea mañemus logi jagis rievdaduvvon hirbmadit: Buvttahaneavttut leat rievdaduvvon ja dál gávdnojit mánga fuolaheaddji riikkaid gaskasaš márkanis. Doaibma- prográmmas leat čuovvovaš bijut fuoladandihte njuolga ja doaibmi ruotagiella mediaviido- dagas:

26. Doaimmat galget álggahuvvot nannendihte ruotagiella dili oahpahusas ja lasseoahpus doaimmaheddjiin ja dieđiheddjiin.
27. Doaibmabijut mat ovddidit mediagiella.

Almmolaš hálddahusa giella

Bargu válbmet čielga ja ipmirdeaddji almmolaš teavsttaid geažil leat ođđa hástalusat Ruota EO-miellahttovuođa dihte; teavsttat válbmejun EO-doaimmas ipmirduvvojít moalkásin ja váigadin. Bargu ahte almmolaččat doaibmat nuláhkái ahte Ruota hálddahas geavaha álkkes ja riehta giela ii leat loahpahuvvon muhto ferte fámoláččat jođihuvvot. Doaibmaprográmmas leat čuovvovaš bijut ovddidandihte njuolga ja doaibmi almmolaš ruotagiella:

28. Iešgudeš stáhtaeseválddis galgá leat vissis ovddasvástádus iežas giellagáhttendoaimmas.
29. Ráđdehus galgá ain dás duohko dieđihit stáhtahálddahusa giellagáhttendoaimma birra riikkabeaivái.
30. Guovddášdoarjja eiseválddi giellagáhttemii galgá leat bissuvaš ja ovdanit ođđa viiodogaide.
31. Ruotta galgá bargat dan ovdii ahte EO:a ásaha jorgalanossodagaid gudeget miellahtto- riikii.
32. Ruotta galgá ain bargat dan ovddas ahte EO:a oktavuođas válbmejuvvojít álkkít ja vuohkkasit teavsttat.
33. Bargu ahte buoridit ruotagielat EO-teavsttaid jotkojuvvo.

Dieđihantekniika

DT-ovdaneapmi váikkuha lohkan- ja čállineavttuide. Teavsttain maid galgá lohkat dihtoris leat iežá eavttut go dábalaš bábirteavsttain. Seammas leat maid čállineavttut rievdan dihtora geavahemiin. DT:a maid addá bargoneavvuid giellanorbmeremii ea.ie.

gielladoarjogaskaomiin(nugo stáven ja giellahámi gaskaoamit) mat gávdnojit.

Doaibmaprográmmas leat čuovvovaš bijut mat leat DT:a váikkuhusa dihte ruotagillii:

34. Dihtorkultuvrra váikkuhusaid giela ektui galgá guorahallat.
35. Ruotagielat dihtorsánit ja dadjanvuogit galget válbmejuvvot.
36. Giellagáhtten galgá gohcit gielladoarjaprográmmaid buriid ja baháid ja oažžut mátolášvuodaid árvvoštallat ja merket dakkár prográmmaid.
37. Giellakváliteahtta berrelii leat árvvoštallanvuodus go almmolaččat oastala DT:a.
38. Buoridit mátolášvuodaid DT:a omiide, joatkit giellagáhtten- ja terminologiabarggu ja movttiidahttit doaimmaid álbmotoahpu bokte giellaviidodagas.

Juohkeovtta riekti gillii

Min ideantiteahtta ja iešgovva lea čadnon gillii, giela bokte návdit ja ipmirdit eallima. Gielain mii jurdagiiddámet ja dovddaideamet vuosehit ja leat ovttas iežáiguin. Giella lea maid čoavddaohppui ja eaktun beassat ollái almmolaš ságasteapmái, politiikalaš bargui ja sierraláhkái rievttis beassat geavahit. Seammas diehtit ahte juohkeovttas ii leat seamma mátolášvuohta giela oahppat. Dat mielddisbuktá dássehisvuodaid mánggaláhkái. Gielahisvuohta buktá fápmoearu; Dávjá gullá - gielas lea fápmu .

Mii leat diktán njeallje sierra oasi leat vuodđun evttohusaide ovddidit juohkeovtta rievtti gillii: ahte leat sosialalaš earut lohkan- ja mediaávkkáštallandábiin, ahte giella lea mánggalágán ja sierra gielladoaimmain leat sierralágán gáibádušat, ahte ruotagiella lea mángasiidda nubbin giellan dahje vierrogiellan ja ahte sierra doaibmaneastagat sáhttet mielddisbuktit sierra gielalaš váigatvuodaid.

Sosialalaš earut ja giellaoahppan

Lea dárkkistuvvon ahte mánáin geain leat sierralágán sosioekonomalaš duogážit leat sierra eavttut oahppat giela. Guovddáš áššin lea ahte lohkan- ja mediaávkkáštallanbábit ruovttus vuosehit stuora sosialalaš earuid. Doaimmaprográmmas leat čuovvovaš bijut duostundihte dakkár earuid:

39. Lohkan ja njálmmálaš muitaleapmi mánáid ruovttobirrasis ja ovdaskuvllas berre movttiiduvvot
40. Juohke vánhen berre árrat oažžut dieđu unnagaččaid dárbbu gielalaš movttiideamis, ja man deatalaččat vánhemat leat dan oktavuodas.
41. Stáhtta galgá joatkit girjedoarjagiin, sihke almmuhemiin ja oastinvuogadagain álbmot- ja skuvla girjerádjosiidda ja maid doarjut ovddidandoaimmaid lohkama dihte.
42. Áviisadoarjja galgá lasihuvvot.

Giellahápmi, gielladáidu ja giella ja sohka-bealli

Mátki almmolašgillii ii leat seamma lágán olbmos olbmui daningo ruovttogielas sierranas olbmuiin lea unnit dahje eanet earru oaiveruotagillii. Seammas leat earut hálldašit sierranas gielladoaimmaid sierra joavkkuid gaskkas. Olbmáid ja nissoniid gielain ja giellaeavttuin leat maid earut mat buktet váikkuhusaid omd. skuvllas ja bargomárkanis.

Doaimmaprográmmas leat čuovvovaš bijut mat vuostildit dan gielalaš dássehisvuoda mii sáhtta šaddat sierranas gielladiliin:

43. Oahpaheddjiid joatkkaoahpus galgá suokkardallat gielalaš sierravuodaid.

44. Giellaovdaneapmi mánáin geat bohtet eareliiggánis suopmanbirrasiin galgá iskojuvvot ja galgá guorahallat go skuvla sáhtta doarjut ovdaneami sihke suopman- ja oaive-gielalašmáhtus.
45. Doaimmat mat lasihit ipmárdusa gielalaš mánggaidvuodaide.

Doaimmaprográmmas leat čuovvovaš oasis ovddidandihte juohkeovtta rievtti geavatlaš gillii:

46. Galgá iskat ohppiid geat eai deavdde ulbmiliid ruotagielas dan vuodus jos leat servodat ja struktuvralaš sivat mat sáhttet čilget váigatvuodaide.
47. Galgá iskat manin ollu oahpaheaddjit guđdet virggiideaseset.
48. Stáhtta galgá ain dás duohko addit rávesolbmuidohppui ja álbmotohppui eavttuid doalahit viiddes doaimmaid.

Doaimmaprográmmas leat čuovvovaš bijut oasis *giella ja sohkabealli*.

49. Dutkan, Giela sadi skuvllas sohkabeali oainnuin galgá movttiidahttot, seammas maid olbmáid ja nissoniid gielladilli almmolaš oktavuodain.
50. Doaimmat mat vuostildit giellageavaheami mii čuoččuha sohkebealisaji ja jávkkahahtta nissoniid.

Nubbin-giella jearaldagat

Ruotas leat badjel miljovna olbmo geain lea olgoriikkalaš duogás ja mánggain dain lea ruotagiella nubbin giellan. Lea čielggas ahte dain leat iežá eavttut oahppat ruotagiela go dain geain ruotagiella lea vuosttas giellan. Juohkeovtta riekti gillii mielddisbukta ahte juohkeovttas galgá leat sullasaš mátolašvuolta oahppat ruotagiela.

Juohkeovtta riekti gillii ferte maid geahččat dan dilis ahte otne leat mánga sierra eatnigiela geavahusas Ruotas - got ságasteaddjit dain gielain galget sáhttit ovddidit iežaset gielaid? Juohke mánná sisriikkalaš unnitlogugielain eatnigiellan galgá oazžut mátolašvuoda eatnigiel-oahpahussii dan gillii. Njuolggadusaid galgá danin rievdadit vai gielddat geatnogahttojuvvot ásaht eatnigieloahpahusa gaid sisriikkalaš unnitlogugielaide vaikko oahppojoavkkut leat unnitgo vihtta oahppi. Berrelii maid veardadallat jos gielddat galget geatnogahttojuvvot fállat gaid unnitloguohppiide eatnigieloahpahusa vaikko giella ii leat beaivválaš gulaskuddan giellan ruovttus.

Doaimmaprográmmas leat čuovvovaš bijut dán viidodagas:

51. Giela sadi skuvllas ohppiin geain lea olgoriikkalaš duogás berre ain fuomášuvvot.
52. Doaimmat galget álggahuvvot mat nannejit ruotagiela sadi nubbin giellan.
53. Doaimmat galget álggahuvvot mat nannejit eatnigieldoarjaga ovdaskuvllas ja eatnigiel-oahpahusa skuvllas.
54. Doaimmat galget álggahuvvot mat nannejit ruotagieloahpahusa sisajohttiide (sfi).
55. Sisajohttiid máhttu gielalaččat ja kultuvrralaččat berre buorebut váldit vuhtii ja movttiidahttit sin oassálastit rávesolbmuid- ja álbmotoahpahasas.

Doaimmaneastagat

Lea čielggas ahte sierralágán doaimmaneastagat sáhttet háhkat váigatvuodaide sihke giela oahppamis ja giela geavaheamis. Ovdamearka lea lohkan- ja čállinváigatvuolta (dyslexi), nubbi lea oaidnin- ja gullanmeattádusat mat dieđusge váikkuhit eavttuide váldit oasi čállon ja

ságastangielas. Doaimmaprográmmas leat čuovvovaš bijut ovddidandihte mátolášvuodaid gillii doaimmaneastagiid dihte :

56. Mánáiddearvvašvuodadikšu berre nu árratgo sáhtá fuomášit spiehkastagaid dábálaš ságastan- ja giellaovdaneamis.
57. Ságastan- ja giellabázahallamiid berrelii nu árratgo mátoláš árvoštallat ja giedahallat logopedain.
58. Ovdaskuvla ja skuvla berre nu árratgo sáhtá fuomášit mánáid sierranas doaimman-eastagiid mat leat čadnon gielalaš ovdaneapmái vai sáhtá álggahit sierra doaimmaid.
59. Galgá čadahit guorahallama veahkkeneavvoviidodagas gielalaš vuodul.
60. Galgá ain doaimmaid jođihit vai álkkiha mátolášvuodaid mediai ja kultuvrii daidda geain leat sierra gielalaš doaimmaneastagat.
61. Doaimmahehttejúnásahusat giellaviidodagas doibmet buori barggu ja berrele ain oažžut doarjagiid.

Gielladikšun - dutkan, politiika, láhkačállin ja hábmen

Doaimman lea leamaš veardidit jos lea vuogas lága bokte nannet ruotagiela dili. Doaimmas lea maid čuovvut ja movttiidahttit áigumušaid giellateknologalaš viidodagas ja maid evttohit doaimmaid mat ovddidit jorgalangaskaomiid ja iežá giellatekniikalaš veahkkeneavvuid. Manjemusat lea leamaš doaimman árvalit ruotagiela gielladivššu boahhteáiggi doaimmaid ja hámi min čilgejuvvon doaimmaprográmma vuodul. Min evttohus doaimmaprográmmii áige-guovdilahtá maid jearaldagaid mat gusket gielladikšundutkamii ja giellapolitiikii. Cealkamusa V-oasis čilget daid áššiid.

Gielladikšundutkan

Univearsitehtain ja allaskuvllain lea vuodalaš dutkan giela ráhkadeamis, geavaheamis ja rievdadeamis ja doppe lea oahpaheaddji-, journalista- gielladikso-, gielladutkioahppu jna. Muhto maid jearaldagaide mat gusket njuolga gielladikšuma bargui lea giellaásahusain ja dat máhttu mii doppe gávdnu deatalaš. Lea danin deatalaš ahte dahkko dutkan mii lea čadnon gielladikšumii. Doaimmaprográmmas leat čuovvovas bijut ovddidandihte gielladikšundutkama:

62. Sierra návccáid galgá bidjat gielladikšundutkamii.
63. Galgá cegget dutkánávccá ruotagiela terminologia dihte.
64. Unnitlogu- ja sisajohttiid diedagiellamáhttu ja vuosehangiellamáhttu berre dáhkiduvvot ja muhtin oktavuodas lasihuvvot.
65. Eatnigielávdnasa didaktihkka berre šaddat oassi dutkan- ja ovddidandoaimmas.

Giellapolitiika

Sierranas politiikalaš mearradusat ožžot váikkuhusa gielalaččat. Ruotas ii leat gávdnon virgálaš giellapolitiika, giellaáššit leat giedahallon ovttas iežá doaimmain nugo oahpahuspolitiikkain, kultuvrapolitiikkain, unnitlogupolitiikkain, sisajohtinpolitiikkain jna. Nugo namuhuvvon de lea gielladilli Ruotas rievdan mánggaláhkái. Mii oaivvildit ahte juohkeovttas Ruotas galgá leat mátolášvuohka ovddidit eatnigielas. Lea deatalaš ahte juohkeolbmo giella váldo duhtan, daningo giella ja iešdovdu gullojit ovttas. Mánggagielatvuohka lea náccin ii dušše ovttaskassii muhto olles servodahkii.

Doaimmaprogrammas leat čuovvovaš bijut mat gusket giellapolitiikii:

66. Giellapolitiika galgá leat iežas politiikaviidodat.

67. Giellapolitiikka ulbmilat galget leat

- juohkeovttas galgá leat riekti gillii: ruotagillii, eatnigillii ja vierrogillii

- ruotagiella galgá leat olles ja servodatguoddi giella

- almmolaš ruotagiella galgá leat njuolga ja buoragit doaibmi.

68. Giellapolitiikka ovddasvástádusa berrelii čohkket ovttá departemeantta vuollái.

Giellateknologalaš álgagat

Jos boahtteáiggis galgat sáhttit geavahit ruotagiela sierra viidodagain de ferte maid ovddidit giellateknologalaš buvttagiid ruotagiela dihte. Giellateknologia buktá stuora mátolášvuodaid sihke ruotagillii ja ovttaskas giellageavaheddjiide. Oažžut teaksta jorgalemiid sihke ruotagillii ja ruotagielas dihtora vehkiin livččii álkkihit mángasiidda sihke oažžut teavsttaid ja maid ieš gilvit dieđuid. Giellateknologia maid háhká buoret eavttuid midjiide gazzat dieđuid omd. eiseválddiin.

Doaimmaprogrammas leat čuovvovaš bijut ovddidandihte ruotagiela giellateknologalaš ovdaneami:

69. Doaimma hukset sisriikalaš giellabáŋkku oktasas ruotagielteaksta- ja sáhkadataguovddáš hámiin ja leksikalalaš nákcín jna. galgá jotkojuvvot.

70. Dutkan ja ovdaneapmi giellateknologalaš viidodagas galgá nannejuvvot.

71. Ovttasstuhtti giellateknologalaš čállinguovddáš galgá ásaheavvot.

72. Jorgaleami mášiinnaid bokte galgá ovddidit ruotagiela dihte.

73. Gielladikšun berre oassin doaimmas giellateknologas joatkit giellastandadiseren barggu.

Giellalága ásaheavvot ja gielaláš váikkuhanárvoštallan

Láhka váilo mii nanne ruotagiela Ruota virggálaš giellan. Bargogotti doaimmas lea maid geahččalit jos lea vuogas ásaheavvot giellalága Ruttii ja got dakkár láhka galggalii hábmejuvvot. Leat maid veardidan got gielaláš váikkuhanárvoštallama almmolaš mearradusain galggalii sáhttit čadahit. Min evttohusat leat:

74. Sierra láhka galgá ásaheavvot mii nanne ruotagiela oaivegiellan Ruotas.

75. Bargogotti láhkaásahusas galget leat gáibádušat gielaláš váikkuhanárvoštallamis cealkamusa evttohusain.

Gielladikšuma doaimma ja hápmi

Ođđa gielaláš dilli Ruotas buktá ođđa doaimmaid giela dikšumis. Min bargobagádusa jelgii galgat evttohit ruotagiela gielladivššu boahtteáiggi doaimmaid ja hámi. Doaimmaprogrammas leat čuovvovaš doaimmabijut:

Gielladikšuma doaimma:

76. Guovddáš, stáhtas ruhtaduvvon gielladikšun oažžu čuovvovaš doaimmaid: hápmebargu; árvo- ja oahppandoaimma; bagadallan, dieđiheavvot ja čuvgehusbargu; terminologiabargu; giellabáŋkodoaimma, giellateknologia; guovddáš doarjja eiseváldi-gielladikšumii; čuovvun ja árvoštallan ja maid riikkaid gaskasaš oktasašbargu.

Gielladikšuma hábmen

77. Guovddáš, stáhtas ruhtaduvvon gielladikšun galgá ovttastahttojuvvot ja oažžut stáhtalaš oaiveoamesteaddji.
78. Ođđa eiseváldi gielladikšundoaimmaide, Ruotagiellaráđđi, galgá ásahuvvot. Stáhtta loahpaha doaimmas Ruota giellalávdegottis ja Ruotasuoma giellalávdegottis.
79. Terminologiabargu galgá leat sierra doaibmaviidodat Ruota giellaráđis.
80. Ráđđehusčállingoddi berre doalahit iežas gielladikšuma. Gielladikšun mii lea čadnon EO:a doibmii berre leat deatalaš doaibma Ráđđehusčállingodái.

Mii guoská sisriikalaš unnmitlogugielaide mii evttohit ahte Ruotasuoma giellalávdegotti čállinguovddáš sajáduvvo Ruota giellaráđđái. Sámigielat gielladikšundoibmii ja dan čanus iežá gielladikšumii Ruotas mii oaivvildit lea áššin Sámidiggái ja evttohit ahte Sámidiggi oažžu mátolašvuoda mearridit got háleda bargat ovttas evttohuvvon Ruota giellaráđiin giellapolitii-kalaš ássiin. Mii guoská meänkielii mii ipmirdit doaibma lea jođus cegget gielladikšun ásahusa. Evttohit ahte návccát biddjojit vai sáhtta dan gielladikšunásahusa čatnat Ruota giellaráđđái ja báikkálaš doaibmabáiki ásahuvvo Durdnosleahkái. Romani chib ja jiddisch gielaide min evttohus siskilda ahte Ruota giellaráđđi oažžu doaibman čuovvut ovdaneami ja jos dárbu ovttastit stáhta doaibmabijuid ja jos evttohusat de čohkket daid ja čilget stáhtadoibmii.